

Ostavinski postupak

Luketić, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:429550>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINACIJE

Luka Luketić

OSTAVINSKI POSTUPAK

ZAVRŠNI RAD

Marko Stilinović, mag. iur

ZAGREB, 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Luka Luketić, izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojega rada te da se u njegovoj izradi nisam koristio drugim izvorima od onih navedenih u radu.

Luka Luketić, v.r.

SAŽETAK

Ostavinski postupak je u objektivnom smislu dio nasljednog prava i jedan je od najčešćih izvanparničnih postupaka. Ključan cilj ostavinskog postupka je utvrditi tko su nasljednici ostavitelja, što sve spada u ostavinu te koja daljnja prava stječu treće osobe glede ostavine. Sami postupak karakteriziraju radnje koje su tipične samo ostavinskom postupku. Cilj ovog rada je prikazati i objasniti te radnje, na koji način i tko ih provodi te koje pravne posljedice nastaju povodom ostavinskog postupka na same fizičke osobe.

Ključne riječi: nasljedno pravo, izvanparnični postupak, ostavinski postupak, ostavinska rasprava, javni bilježnik.

SUMMARY

In an objective sense, probate proceedings are a part of inheritance law and are one of the most common non-contentious proceedings. The key goal of the probate proceedings is to determine who are the heirs, what the inheritance comprises of, and which further rights are acquired by third persons on the inheritance. The proceedings themselves are characterized by actions that are typical only for probate proceedings. The aim of this work is to show and explain these actions, how and by whom they are carried out, and what legal consequences follow. on probate proceedings on natural persons themselves.

Key words: inheritance right, non-contentious procedure, probate procedure, probate hearing, public notary.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. NASLJEDNO PRAVO	2
2.1. OPRUČNO NASLJEĐIVANJE	4
2.2. ZAKONSKO NASLJEĐIVANJE	6
3. IZVANPARNIČNI POSTUPAK	7
4. OSTAVINSKI POSTUPAK	8
4.1. NAČELA I OPĆA PRAVILA OSTAVINSKOG POSTUPKA	8
4.2. NADLEŽNOST	10
4.2.1. STVARNA NADLEŽNOST	12
4.2.2. MJESNA NADLEŽNOST	12
5. PRETHODNE RADNJE	12
5.1. SMRTOVNICA	13
5.2. POPIS OSTAVITELJEVE IMOVINE	14
5.3. OSIGURANJE OSTAVINE	14
5.4. PREDAJA OPORUKE I PROGLAŠENJE	15
6. POKRETANJE OSTAVINSKOG POSTUPKA	16
7. OSTAVINSKA RASPRAVA	17
8. RJEŠENJE O NASLJEĐIVANJU	20
9. NAKNADNO PRONAĐENA IMOVINA; NAKNADNO PRONAĐENA OPORUKA	22
10. JAVNI BILJEŽNICI U OSTAVINSKOM POSTUPKU	23
11. ZAKLJUČAK	25
12. LITERATURA	26

1. UVOD

Ovim završnim radom bit će obrađen institut ostavinskog postupka, specifičnog izvanparničnog postupka u nasljednom pravu. Ostavinski postupak se pokreće povodom smrti svake fizičke osobe kako bi se utvrdilo tko je zbog ostaviteljeve smrti postao ostaviteljevim nasljednikom, što čini ostaviteljevu ostavinu te koja još prava glede ostavine pripadaju nasljednicima. Sami postupak jamči se Ustavom Republike Hrvatske¹, a njegovo uređenje je detaljnije sadržano u Zakonu o nasljeđivanju (ZN)².

Rad je podijeljen u tri veća dijela. U prvom dijelu rada analizirat će se pojam nasljednog prava kojim se uređuje sudbina subjektivnih prava i obveza poslije smrti ostavitelja. Nadalje će se analizirati zakonsko i oporučno nasljeđivanje te činjenice kojima se po zakonu nasljeđuje, odnosno stjecanje nasljednog prava po odredbi ostavitelja u oporuci.

U središnjem dijelu rada detaljnije će se objasniti pojam ostavinskog postupka; koja su to opća pravila i načela koja ga karakteriziraju kao jedan od najčešćih izvanparničnih postupaka te tko je ovlašten za vođenje samog postupka. Dalje slijedi osvrt na radnje koje se neophodne za pokretanje ostavinskog postupka. Tu su radnje koje prethode samom postupku a obuhvaćaju sastavljanje smrtovnice, popis ostaviteljeve imovine, osiguranje ostavine te predaja oporuke i njeno proglašenje. Zatim će se analizirati same radnje suda koji pokreće ostavinski postupak po službenoj dužnosti (ili javni bilježnik kojemu može biti povjerena ta dužnost) i koji je nadležan za vođenje ostavinske rasprave, što se smatra središnjim stadijem ostavinskog postupka, gdje postupak završava donošenjem rješenja o nasljeđivanju (ako ranije nije obustavljen).

U trećem, ujedno zadnjem dijelu rada objasniti će se uloga javnog bilježnika u provedbi ostavinske rasprave koji je uređen Zakonom o javnom bilježništvu (ZJB)³. Javni bilježnici obavljaju posao kao povjerenici koje im je sud povjerio ili druge vlasti.

¹ Ustavom se u čl. 48. jamči nasljeđivanje, a ostavinski postupak je ključan stadij u determiniranju kome su pripala prava na ostavini pa je posredno čl. 48. zajamčen i sam ostavinski postupak

² Zakon o nasljeđivanju (NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19, dalje u tekstu: „ZN“).

³ Zakon o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22; dalje u tekstu „ZJB“)

2. NASLJEDNO PRAVO

Nasljedno pravo je skup pravnih pravila nasljednog prava koja ovlašćuju određenu osobu da bude nasljednik umrle osobe. Osnovna načela našeg nasljednopravnog poretka mogu se izdvojiti iz Ustava⁴ i nasljednopravnih propisa. Načelo ravnopravnosti fizičkih osoba u nasljeđivanju koje podrazumijeva, u prvom redu, ravnopravnost žena i muškaraca u nasljeđivanju ali se odnosi i na ravnopravnost stranaca sa državljanima Republike Hrvatske pod uvjetom uzajamnosti. Načelo ravnopravnosti bračne i izvanbračne djece te izvanbračnog i bračnog druga, načelo zatvorenog broja pravnih osnova nasljeđivanja po zakonu i po oporuci. Usko vezano uz ta načela je i načelo slobode oporučnog raspolaganja koje ovlašćuje svakog da u slučaju svoje smrti oporukom sebi odredi nasljednika. Načelo kumulacije pravnih osnova nasljeđivanja koje tumači da se istodobno može naslijediti i po oporuci i po zakonu.⁵ Nasljeđivanje je uređeno pravilima koja se nalaze u Zakonu o nasljeđivanju, te je njima određeno da se svaku fizičku osobu može naslijediti i da je svaka osoba, bilo fizička ili pravna, sposobna naslijediti osim ako Zakonom nije što drugačije određeno. Naše suvremeno nasljednopravno uređenje primjenjuje sustav *ipso iure* („po samom zakonu“) stjecanja nasljednog prava, pa su pretpostavke stjecanja isključivo objektivne.⁶ Da bi došlo do postupka nasljeđivanja potrebni su: smrt ili proglašenje ostavitelja umrlim, nasljednik koji je sposoban i dostojan za nasljeđivanje, ostavina i temelj nasljeđivanja. Ostavitelj može biti samo fizička osoba koja se nasljeđuje, a nasljednikom svaka fizička osoba koja je živa u trenutku otvaranja nasljedstva, uključujući i začeto dijete pod pretpostavkom da se rodi živo.⁷ Ostavina je skup subjektivnih prava i obveza i određenih pravnih položaja koja kao objekt nasljeđivanja nakon smrti fizičke osobe prelazi na nasljednike. Ostavina se pojmovno razlikuje od pojma imovine i to zato što u imovinu ulaze strogo osobna prava, a u ostavinu samo nasljeđiva prava i obveze. Od trenutka otvaranja nasljedstva i sve do donošenja prvostupanjske odluke, nasljednik se može odreći nasljedstva u tom slučaju nasljednik koji se odrekao nasljedstva smatra se kao da nikada nije postojao.⁸ Nasljednik se ne može odreći nasljedstva samo u odnosu na određeni dio ostavinske imovine, iz razloga što se odricanje od nasljedstva može odnositi jedino na cjelokupnu ostavinsku imovinu. Smrću ostavitelja koji nema nasljednika, temeljem zakona

⁴ Ustav Republike Hrvatske čl., 48.

⁵ Klarić, Petar; Vedriš, Martin; Građansko pravo, Zagreb: Narodne novine 2012., str. 704.

⁶ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, Zagreb: Narodne novine, 2008., str. 28. 29. 30.

Iako je sam pojam „objektivne“ djelomično relativizirano time što se netko može odreći već stečenog nasljednog prava pa se uzima kao da ga nije nikada ni stekao tako da ipak postoji ta subjektivna pretpostavka

⁷ Čl. 4., 5., 10., 12. ZN-a

⁸ Čl.122., 124. ZN-a

ostavina prelazi na općinu, odnosno grad, koji imaju jednak položaj kao ostaviteljevi nasljednici, i općina odnosno grad ne mogu se odreći, ne samo položaja nasljednika, već i nasljedstva. Nakon smrti ostavitelja ne ostaju samo stvari i prava u ostavini, već i dugovi koje je imao za života. Ako je ostavitelj imao više nasljednika, oni za dugove odgovaraju solidarno, ali do visine svog nasljednog dijela, osim ako oporukom nije drugačije određeno. Cilj takvog ograničenja je u tome da nasljednik ne bi bio došao u teži položaj od onoga da nije dobio nasljedstvo.⁹ Takav stav zauzeo je i sud u Koprivnici u svojoj odluci: *“Novčano potraživanje koje se u ovom postupku prisilno naplaćuje jest dug prednika ovršenika pok. V.D. a ovršenici su pravomoćnom presudom obvezni da potraživanje namire ovrhovoditelju. Ovrhovoditelji ističu da je predmet ovrhe kuća koja je prije smrti pok. V.D. bila suvlasništvo njega u 1/2 dijela i ovršenice B.D. u 1/2 dijela a ovršenici su sada na jednake dijelove naslijedili suvlasnički dio pok. V.D. pa smatraju da se ovrha može provesti samo na dijelu koji je naslijeđen od pok. V.D. Prema čl. 145. st. 1. Zakona o nasljeđivanju nasljednik odgovara za dugove ostaviočeve do visine vrijednosti naslijeđene imovine. Pri tome nasljednici ne odgovaraju za dugove samo naslijeđenom imovinom kako to pogrešno drže ovršenici već cjelokupnom svojom imovinom ali do visine vrijednosti naslijeđene imovine.”*¹⁰ Strani državljani glede nasljeđivanja u Republici Hrvatskoj, pod uvjetom primjene načela reciprociteta, imaju ista prava kao i domaći državljani. Državljanima Europske Unije, u pogledu nasljeđivanja, nasljeđuju jednako kao i domaći državljani. *„Naime, sud prvog stupnja je utemeljio pobijanu odluku na odredbama čl. 354. do 365. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (“Narodne novine”, br. 91/96), kojima je propisano da nekretnine u Republici Hrvatskoj mogu stjecati samo hrvatski državljani, dok državljani drugih zemalja trebaju suglasnost tijela u Republici Hrvatskoj. Na taj način je zapravo sud prvoga stupnja pogrešno primijenio materijalno pravo. Ovo stoga jer su nasljedna prava stranaca regulirana odredbom čl. 5. Zakona o nasljeđivanju (“Narodne novine”, br. 52/71, 47/78 i 56/00). Prema toj zakonskoj odredbi strani državljani u Republici Hrvatskoj pod uvjetima primjene načela reciprociteta, imaju ista prava kao i domaći državljani. Dakle, odlučno je postoji li reciprocitet glede nasljeđivanja nekretnina između Republike Hrvatske i Slovenije. Stoga je sud prvog stupnja trebao primijeniti naprijed citiranu zakonsku odredbu. Ako sumnja u postojanje reciprociteta, onda je trebao od Ministarstva pravosuđa i opće uprave zatražiti podatke postoji li glede nasljeđivanja između navedenih republika reciprocitet.”*¹¹ Osnove nasljeđivanja, kao što je navedeno u osnovnim načelima, su zakon i oporuka. Do

⁹ Čl.130., 131., 133., 134., 136., 137., 138., 139. ZN-a

¹⁰ Županijski sud u Koprivnici, Gž 667/98-2, od 17. XII. 1998.

¹¹ Županijski sud u Varaždinu, Gž-424/03-2, od 10. IV. 2003.

zakonskog nasljeđivanja dolazi kada nakon smrti fizičke osobe nije ostala pravovaljana oporuka, ako su se oporučni nasljednici odrekli nasljedstva ili ako su nasljednici nedostojni ili pak nesposobni naslijediti, odnosno ako su nasljednici umrli prije ostavitelja, a ostavitelj nije mijenjao oporuku.

2.1. OPORUČNO NASLJEĐIVANJE

Jedno od temeljnih načela građanskog prava - načelo dispozitivnosti -očituje se i u slobodi oporučivanja gdje je svakoj fizičkoj osobi dana mogućnost svojom voljom očitovanom u oporuci da odredi tko će njezinom smrću steći nasljedno pravo.¹² Za oporuku je karakteristično da je ona jednostrani pravni posao. To bi značilo da je dovoljna jednostrana izjava volje koja mora biti jasna i određena, ne smije biti dano u zabludi, niti izazvano silom, prijetnjom ili prijevarom.¹³ Oporuka se sastavlja riječima osobno, bilo da su pisana ili izgovorena ali nikako ju ne može praviti oporučitelj preko zastupnika ili punomoćnika. Nadalje, oporuku je po karakteristikama strogo formalan pravni posao. Pri tome se misli da je zakon odredio točno određen oblik sastavljanja i ukoliko se ne poštuje, oporuka nije valjana. Kad oporuka nije proglašena, sud ne može raspravljati o njezinoj valjanosti. Oporuka je razradba posljednje volje kojom se može, ali i ne mora raspolagati imovinom. S obzirom da se radi o poslu *mortis causa*, oporukom se raspolaže sa svim pravima kojima je ostavitelj raspolagao za života (osim strogo osobnih koja prestaju smrću), a u odnosu između zakona i oporuke, oporuka je u pravilu jači pravni temelj od zakona.¹⁴ Zakonsko nasljeđivanje je uređeno pravilima objektivnog nasljednog prava koji čine pretežito dispozitivne norme. Ako ostavitelj iskoristi tu slobodu, te valjano oporuči, nasljeđivanje će se odvijati na temelju njegove oporuke. To pravilo ipak ne vrijedi za sve slučajeve. Sloboda oporučnog nasljeđivanja ograničena je u korist onih pripadnika ostaviteljeve obitelji koje nazivamo nužnim nasljednicima, a njihov dio, nužni dio. Nužni dio osiguran je strogim zakonskim propisima iako je manji od zakonskog nasljednog dijela. U tom dijelu ostavine ostavitelj nema slobodu oporučnog raspolaganja i u tom djelu ostavine zakon je jači temelj nasljeđivanja od oporuke.¹⁵ U određenim slučajevima koji su zakonom taksativno navedeni, oporučitelj može isključiti iz nasljedstva nasljednika koji ima pravo na nužni dio,

¹² Klarić, Petar; Vedriš, Martin; Građansko pravo str. 735.

¹³ Klarić, Petar; Vedriš, Martin; Građansko pravo str. 736.

¹⁴ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str.123., 125., 126., 127., 129., 130., 131., 132.

¹⁵ IUS-INFO, Ostavinski postupak. Posjećeno 10.3. 2024. na mrežnoj stranici:
<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/ostavinski-postupak-18324>

tako da taj nasljednik neće dobiti ništa iz ostavine. Slučajevi u kojima nužni nasljednik može biti isključen su ako je povrijedio neku zakonsku ili moralnu obavezu koja proizlazi iz njegova obiteljskog odnosa s ostaviteljem i time se teže ogriješio prema ostavitelju, npr. povrijedio je zakonsku obvezu uzdržavanja ostavitelja, ako je namjerno počinio neko teže kazneno djelo prema ostavitelju, njegovom bračnom drugu, djetetu ili roditelju te također ako je učinio kazneno djelo protiv Republike Hrvatske.¹⁶ Nužni nasljednik može biti isključen ako se odao neradu ili nepoštenom životu.¹⁷ Primjer pisane oporuke¹⁸ izjavljene pred svjedocima (Zakon o nasljeđivanju – Članak 31., Narodne novine broj 4803., 16303., 3505. i 12713) izgleda ovako:

Ja _____ od oca _____ i majke _____, rođen u _____, dana _____ godine, sa prebivalištem u _____, pri čistoj savjesti, zdravog razuma i bez ičije prisile, ovom oporukom koju sam osobno napisao, za slučaj svoje smrti, želim raspodijeliti moju imovinu, na način kako slijedi:

1. a) _____ iz _____

mojoj bivšoj supruzi, ostavljam u isključivo vlasništvo _____.

1. b) _____ iz _____

mojoj sadašnjoj supruzi, ostavljam putničko vozilo marke „_____“, reg.br. _____ i novčana sredstva u iznosu od 23.000,00 EUR-a (slovima: dvadesettrisućeeura) koja se vode na deviznom računu broj: _____ kod _____ banke.

1. c) _____ iz _____

mom sinu iz drugog braka, ostavljam u isključivo vlasništvo, moj stan koji se nalazi u _____, sagrađen na katastarskoj čestici broj _____, upisan u zemjišnoknjižnom ulošku broj _____, K.O. _____, zajedno sa svim pokretnim stvarima koje se zateknu u stanu u trenutku smrti.

Ova oporuka je moja posljednja volja i želim da se po njoj u potpunosti postupi nakon moje smrti.

¹⁶ Čl. 85. ZN-a

¹⁷ Klarić, Petar; Vedriš, Martin; Građansko pravo str.759.

¹⁸ Nakladništvo Vizura.eu. Posjećeno 12.3 2024. na mrežnoj stranici: <https://vizura.eu/primjeri/primjer-pisane-oporuke-date-pred-svjedocima-zakon-o-nasljedivanju-clanak-31-narodne-novine-broj-4803-16303-3505-i-12713/>

Za izvršitelja ove oporuke određujem _____ odvjetnika iz _____, kome ću predati ovu oporuku.

U _____, _____ godine

Oporučitelj može svoju oporuku, neovisno u kojem je obliku sastavljena, čuvati sam ili ju predati na čuvanje nekoj drugoj osobi, naravno fizičkoj ili pravnoj. U prvom redu to se odnosi na sud, javne bilježnike i diplomatsko-konzularna predstavništva Republike Hrvatske.¹⁹

2.2. ZAKONSKO NASLJEĐIVANJE

Zakonsko nasljeđivanje je stjecanje subjektivnog nasljednog prava zbog ostaviteljeve smrti jer u trenutku otvaranja nasljedstva u pogledu stjecatelja postoje one pravne činjenice koje su zakonom određeni pravni temelj nasljeđivanja ostavitelja. S obzirom da nasljednici nisu jednako rangirani po pitanju srodstva, kao takve možemo podijeliti uzimajući u obzir njihove potencijalne veze s ostaviteljem koje mogu dovesti do nasljeđivanja, a koje mogu biti: krvno srodstvo, bračna veza, izvanbračna veza i građansko srodstvo. Prema tome se može zaključiti da navedeni nasljednici ne mogu naslijediti istodobno niti na jednake dijelove, nego su razvrstani u određene nasljedne redove, time da nasljednici bližeg nasljednog reda isključuju nasljednike daljnjeg nasljednog reda.

ZN nije ograničio broj nasljednih redova, ali u praksi često dolazi do zakonskog nasljeđivanja nasljednika I. – III. nasljednog reda, a vrlo rijetko IV. nasljednog reda. Prva parentela se sastoji od ostaviteljevih potomaka, što znači da je ostavitelj rodonačelnik, odnosno pravi zajednički predak svih potomaka i ona se ugrubo poklapa s I. nasljednim redom (osim što u taj nasljedni red ulazi i bračni, odnosno izvanbračni drug). Druga parentela se sastoji od ostaviteljevih roditelja i njihovih potomaka. To znači da su roditelji ostavitelja rodonačelnici, odnosno zajednički predci svih potomaka. Oni su ujedno i zakonski nasljednici II. nasljednog reda, zajedno sa nadživjelim bračnim ili izvanbračnim drugom. Treću parentelu čine djedovi i bake, po očevoj i majčinoj strani, te njihovi potomci, koji ujedno i isključivo predstavljaju zakonske nasljednike III. nasljednog reda. Četvrtu parentelu čine pradjedovi i prabake ostavitelja i njihovi potomci koju predstavljaju samo rodonačelnici, a ne i njihovi potomci.²⁰ Kao što je navedeno

¹⁹ Klarić, Petar; Vedriš, Martin; Građansko pravo, str. 747.

²⁰ Klarić, Petar; Vedriš, Martin; Građansko pravo, str 724., str. 729.

u gornjem dijelu rada oporučnom se nasljeđivanju daje prednost pred zakonskim te stoga ako je časom smrti umrle osobe ostavinska imovina prešla na njezine oporučne nasljednike, njezini potencijalni zakonski nasljednici ne mogu polagati nikakva prava na tu imovinu. „*Tužitelji bez obzira na to što su spadajući u nasljednike drugog nasljednog reda potencijalno polagali nasljedno pravo na ostavinu ostaviteljice, to svoje pravo nisu realizirali činjenicom da je ostaviteljica svojom imovinom oporučno raspolagala i ostavila je oporučnim nasljednicima. Time su oporučni nasljednici trenutkom smrti ostaviteljice stupili u sva prava i obveze koje proizlaze iz naslijedene imovine uključujući i prava te koristi iz spornih nekretnina. S druge pak strane, tužitelji koji nisu proglašeni nasljednicima ostaviteljice, ne mogu polagati nikakva prava na imovinu koju nisu naslijedili.*“²¹

3. IZVANPARNIČNI POSTUPAK

Izvanparnični postupak je postupak koji se naziva i nespornim postupkom jer ne postoji spor o činjenicama na kojima se temelji neko pravo, nego je narav prava ili pravnog odnosa takva da se regulacija tog odnosa ne može prepustiti autonomnoj volji nositelja prava samog, odnosno autonomnoj regulaciji sudionika tog pravnog odnosa, nego javni interes nalaže da država regulacijom intervenira u taj pravni odnos te na taj način vrši i kontrolu tog pravnog odnosa. Izvanparnični postupak definiran je Zakonom o izvanparničnom postupku koji je stupio na snagu 2023. godine nakon više od dva desetljeća kritika jer taj značajan vid sudskog postupka nije u cijelosti reguliran posebnim zakonom²². Iz tog razloga brojni zakoni (uključujući i ZN) sadrže specijalne odredbe o izvanparničnom postupku koji se tiču samog Zakona o izvanparničnom postupku. S obzirom na kontinuirani proces reforme hrvatskog pravosuđa s ciljem racionalizacije broja sudova i smanjena broja sudskih predmeta, i u sferi izvanparničnog postupka uveden je javni bilježnik kao povjerenik suda koji će voditi pojedine izvanparnične postupke.²³ Izvanparnični postupci mogu se podijeliti u dvije skupine: oni u kojima se rješavaju statusne stvari (npr. postupak za oduzimanje poslovne sposobnosti) i oni u kojima se rješavaju imovinski i različiti drugi odnosi (npr. ostavinski postupak).²⁴ U svim izvanparničnim

²¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1065/08-2, od 21. I. 2010.

²² Upravo zbog toga postoji cijeli niz posebnih odredaba za pojedine tipove i o pojedinim segmentima izvanparničnog postupka u posebnim zakonima kao što je, između ostalog, i Zakon o nasljeđivanju.

²³ Porobija i Špoljarić, Zakon o izvanparničnom postupku. Posjećeno 12.3.2024. na mrežnoj stranici: <https://www.psod.hr/objave/zakon-o-izvanparnicnom-postupku>

²⁴ IUS-INFO, Zakon o izvanparničnom postupku. Posjećeno 12.3.2024. na mrežnoj stranici: <https://www.psod.hr/objave/zakon-o-izvanparnicnom-postupku>

postupcima dolazi do supsidijarne primjene odredbi parničnog procesnog prava uvijek kad pravila izvanparničnog procesnog prava ne reguliraju neko pitanje na poseban način.²⁵

4. OSTAVINSKI POSTUPAK

Ostavinski postupak je izvanparnični postupak koji se pokreće povodom smrti fizičke osobe, a uređen je odredbama Zakona o nasljeđivanju na koji se supsidijarno primjenjuju odredbe Zakona o izvanparničnom postupku²⁶ i Zakona o parničnom postupku²⁷. Provođi se pred općinskim sudom odnosno pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda. Primarna zadaća ostavinskog postupka je utvrđivanje nasljednika, utvrđivanje ostavine te prava koja pripadaju pojedinom nasljedniku ili nekoj drugoj osobi.²⁸ Posebno je važno paziti na zaštitu i ostvarivanje prava maloljetnih osoba, duševno bolesnih osoba, odnosno osoba koje zbog nekih osobnih svojstava i okolnosti nisu sposobne brinuti o svojim pravima i interesima. Zbog karaktera odnosa i prava o kojima se odlučuje u ostavinskom postupku, odnosno o pravima već prije navedenih osoba, javnost je u takvom postupku isključena. Radi zaštite prava stranaka i osoba koja ostvaruju prava u odnosu na ostavinu tijekom postupka mogu se ostvarivati različite mjere osiguranja tako da se na odgovarajući način mogu primjenjivati i odredbe ovršnog prava.²⁹

4.1. NAČELA I OPĆA PRAVILA OSTAVINSKOG POSTUPKA

Pri provedbi ostavinskog postupka postoje opća pravila ZN - a koja su jedinstvena, a po kojem jednako postupaju ostavinski sud, odnosno sudac općinskog suda, sudski savjetnik u općinskom sudu i javni bilježnik kao povjerenik suda ukoliko to nije drugačije propisano ZN – om.

Postoje, naravno, i načela kojih se pridržavaju i svi navedeni kao voditelji ostavinskog postupka.

²⁵ Čl. 2. Zakona o izvanparničnom postupku

²⁶ Zakon o izvanparničnom postupku (NN 59/23)

²⁷ Zakon o parničnom postupku

(NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23)

²⁸ Čl. 174., 175., 176. ZN-a

²⁹ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 467., 468.

- Načelo oficioznosti³⁰ djeluje osobito u pogledu pokretanja ostavinskog postupka, a donekle i u pogledu održavanja tog postupka u toku; sudovi postupaju po službenoj dužnosti, a prostor za dispoziciju stranaka je sužen. Postoji slučaj gdje sud ne pokreće postupak, već je za to potrebna inicijativa stranke. Ako je ostavitelj ostavio samo pokretnine i s njima izjednačena prava, sud će prema podacima koje je dobio na uvid odlučiti rješenjem da se ne provodi ostavinska rasprava. Ostavinski postupak će se provesti samo ako zahtjeva jedna od osoba koja je pozvana u nasljedstvo.
- Načelo inkvizitornosti (istražno načelo) daje inicijativu za prikupljanje procesnog materijala sudu, bilježniku koji je dužan po službenoj dužnosti ispitati sve činjenice koje mogu biti od utjecaja kod donošenja odluke.³¹
- Načelo hitnosti koje označava da tijekom cijelog postupka sud odnosno javni bilježnik dužan paziti da prava stranaka budu što prije utvrđena i osigurana.³² Da bi se ostvarila zadaća ovog načela treba pridonijeti ovlaštenje suda i dužnost o popisu imovine ostavitelja, o osiguranju ostavine, o određivanju privremenih mjera osiguranja, zatim o donošenju djelomičnog rješenja o nasljeđivanju i sl. U interesu hitnosti postupanja, u postupku se ne mora uvijek održavati usmena rasprava, ako prema podacima kojima sud raspolaže umrli nije ostavio ostavinu, ostavinski sud će rješenjem odlučiti da se ne provodi ostavinska rasprava, a isto će tako sud postupiti i u slučaju gore navedenom gdje je ostavitelj ostavio samo pokretnine i s njima izjednačena prava, a ni jedna od osoba pozvanih na nasljedstvo ne zahtijeva da se provede postupak.³³
- Načelo supsidijarne primjene odredbi parničnog postupka čija pravila su posebna pravila koja uređuju ostavinski postupak te stoga se ona prvenstveno primjenjuju; jedino ako ne postoji odnosno pravilo ostavinskog postupka, primijenit će se odgovarajuća pravila parničnog postupka.³⁴

³⁰ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 445.

³¹ Čl.181. st.2. ZN-a

³² Čl. 180. st.1. ZN-a

³³ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str.445., 446.

³⁴ Čl. 175. st.2 ZN-a

- Načelo upućivanja stranaka da sporna prethodna pitanja riješe izvan ostavinskog postupanja jer se u pravilu u ostavinskom postupku neće rješavati o činjenicama koje su od prejudicijelnog značenja za donošenje odluke ostavinskog suda, nego će uputiti stranke da sporove o tome riješe u parnicama odnosno upravnim postupcima, a on će potom svoju odluku temeljiti na onome što u tim postupcima bude pravomoćno utvrđeno.³⁵
- Načelo dvostupanjskog postupanja. U ostavinskom postupku se odlučuje rješenjem. Protiv odluka (rješenja) ostavinskog suda je u načelu dozvoljena žalba (a protiv rješenja kojeg donosi javni bilježnik i prigovor³⁶). O radnjama tijekom provedbe postupka se sastavlja zapisnik. Sve manja važne izjave stranaka i obavijesti koje su prikupljene tijekom postupka mogu se staviti kao bilješka u spisu umjesto zapisnika. Zapisnik potpisuju sve nazočne stranke, ovlaštena osoba koja ga je sastavila i zapisničar, a bilješku potpisuje samo osoba koja ju je sastavila³⁷
- Načelo socijalnosti označava da je sud dužan tijekom ostavinskog postupka paziti da se ostvare i zaštite prava malodobnih osoba, osobe koje su duševno bolesne ili drugih okolnosti zbog kojih osobe nisu u mogućnosti brinuti se o svojim pravima i interesima. Načelo socijalnosti se odnosi i na dužnost suda da se pobrine da nerođenom djetetu bude postavljen skrbnik.³⁸
- Isključenje javnosti znači da je u ostavinskom postupku javnost isključena. Načelo isključenja javnosti se ne odnosi u parnicama u povodu ostavinskog postupka, ali će rezultati postupka biti evidentirani u odgovarajućim javnim evidencijama.³⁹

Ostavinski je postupak uređen po posebnim načelima koja su svojstvena svim izvanparničnim postupcima, a i po općim načelima našeg postupovnog prava (načelu zakonitosti, načelo ekonomičnosti, zabrane zlouporabe procesnih ovlaštenja itd.). Prije svega, uređen je i u skladu s općim načelima našeg pravnog poretka.⁴⁰

³⁵ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 445.

³⁶ Čl. 185. ZN-a

³⁷ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 445., 446.

³⁸ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 446.

³⁹ Čl. 180 st. 3. ZN-a

⁴⁰ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 446.

4.2. NADLEŽNOST

Nadležnost je pravo i dužnost postupanja u određenim pravnim stvarima i na određenom teritoriju. U nadležnosti za provođenje ostavinskog postupka u prvom stupnju redovito su nadležni općinski sudovi, a samo iznimno tijela javne vlasti radi postizanja hitnosti i učinkovitosti postupanja nekih prethodnih radnji poput sastavljanja smrtovnice ali ne i samo vođenje postupka.⁴¹ U određenim slučajevima, utvrđivanje uobičajenog boravišta umrlog moglo bi se pokazati složenim. Takav se slučaj može pojaviti posebno kada je umrli zbog profesionalnih ili ekonomskih razloga otišao živjeti u inozemstvo kako bi tamo radio, ponekad dugo vremena, ali je zadržao blisku i stabilnu vezu sa svojom državom podrijetla. U takvom slučaju, moglo bi se i dalje smatrati, ovisno o okolnostima slučaja, da je umrli imao svoje uobičajeno boravište u svojoj državi podrijetla u kojoj je bilo središte interesa njegove obitelji i njegov društveni život. Drugi složeni slučajevi mogu se pojaviti ako je umrli živio u nekoliko država naizmjenice ili ako je putovao iz jedne države u drugu a da se nije stalno nastanio u bilo kojoj od njih. Ako je umrli bio državljanin jedne od tih država ili ako je imao svu svoju glavnu imovinu u jednoj od tih država, državljanstvo ili mjesto te imovine mogli bi biti poseban čimbenik u ukupnoj procjeni svih činjeničnih okolnosti.⁴² Kada govorimo o nadležnosti u ostavinskom postupku, u prvom redu, ispitujemo pitanje međunarodne nadležnosti; je li provođenje postupka uopće u nadležnosti hrvatskih vlasti ili vlasti neke strane države. Nadležnost suda ili drugog tijela Republike Hrvatske u ostavinskom postupku ili u sporu iz nasljednopravnog odnosa određuje se primjenom Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju odluka te prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima te o uspostavljanju Europske potvrde o nasljeđivanju.⁴³ Sukladno tome, sudovi države članice u kojoj je umrli imao svoje uobičajeno boravište u trenutku smrti imaju nadležnost odlučivati o nasljeđivanju u cijelosti te osoba s više državljanstva zahvaljujući pravnom poretku EU može izabrati pravo bilo koje od tih država čijih je ona državljanin u trenutku smrti koje će urediti u cijelosti njezino

⁴¹ Čl. 176. st. 1. ZN-a

⁴² T. 24 Preambule, Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju SL L 201, 27.7.2012, str. 107–134; SL posebno izdanje na hrvatskom jeziku, Poglavlje 19 Svezak 010 str. 296 - 323.

⁴³ Zakon o međunarodnom privatnom pravu (NN 101/17, 67/23) čl.54

nasljeđivanje.⁴⁴ Pravila o nadležnosti za vođenje ostavinskog postupka su striktno naravi, pa stranke u postupku ne mogu svojim sporazumom mijenjati nadležnost suda u ostavinskom postupku. Sudovi su dužni voditi računa o svojoj nadležnosti.

4.2.1. MJESNA NADLEŽNOST

Mjesno nadležan za vođenje prvostupanjskog ostavinskog postupka je onaj od redovitih, općinskih sudova na čijem je području ostavitelj u vrijeme smrti imao prebivalište ili barem boravište. Ako ostavitelj u vrijeme smrti nije imao ni prebivalište ni boravište u Republici Hrvatskoj, mjesno nadležan je onaj sud na čijem se području nalazi pretežni dio ostavinskih dobara koja su u Republici Hrvatskoj. Ako se nikakva ostavinska dobra ne nalaze u RH, mjesno je nadležan sud prema mjestu gdje je ostavitelj upisan u knjigu državljana.⁴⁵

4.2.2. STVARNA NADLEŽNOST

U ostavinskom postupku u prvom stupnju stvarno je nadležan općinski sud. Funkcionalna nadležnost općinskog suda je dvojako postavljena. To znači da sud obavlja neke radnje neposredno kao prvostupanjski sud, a neke kao kontrolni sud, odnosno da u određenim slučajevima ovlašten je iznova provesti u cijelosti ili djelomično prvostupanjski postupak. Ostavinski postupak u općinskom sudu provodi sudac pojedinac ili sudski savjetnik, ali odluke donosi sudac.⁴⁶

5. PRETHODNE RADNJE

Svrha prethodnih radnji je pomoći pokretanju ostavinskog postupka i prevladavanju opasnosti koje prijete pravima i interesima nasljednika, a i nekih drugih osoba, za vrijeme dok još nije

⁴⁴ T. 24 Preambule, Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju SL L 201, 27.7.2012, str. 107–134; SL posebno izdanje na hrvatskom jeziku, Poglavlje 19 Svezak 010 str. 296 - 323.

⁴⁵ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 450., Čl. 177. ZN-a

⁴⁶ Čl. 176. st. 2. i 4. ZN-a

dovoljno izvjesno koji su nasljednopravni učinci nastupili zbog ostavitelje smrti i u čiju su korist oni nastupili. Prethodne radnje koje je ZN propisao su: sastav smrtovnice, popis ostavinske imovine, osiguranje ostavine i predaja oporuke i proglašenje. Poduzimanje tih radnji u izvjesnom je smislu neovisno o ostavinskom postupku; može prethoditi njegovu otvaranju, može s njim koincidirati, pa čak i slijediti nakon što je ostavinski postupak pravomoćno okončan. Poduzima ih za to nadležna javna vlast; bilo upravna (npr. matičar sastavlja smrtovnicu) ili sudska (sud kojemu bude podnesena oporuka radi proglašenja, proglasit će je).⁴⁷

5.1. SMRTOVNICA

Smrtovnica je javna isprava koja sadrži podatke o smrti određene osobe i druge podatke od interesa za vođenje ostavinskog postupka, a namijenjena je tome da posluži sudu kao polazište za pokretanje i vođenje ostavinskog postupka. Matičar nadležan za upis činjenice smrti u maticu umrlih sastavlja smrtovnicu. Isti je dostavlja sudu ili predaje osobi po čijem je zahtjevu sastavio. Prema ZN - u, dana je mogućnost matičaru da smrtovnicu može predati i osobi na čiji ju je zahtjev sastavio, što time omogućava brže dostavljanje smrtovnice sudu i pokretanje ostavinskog postupka. Ukoliko sud zaprimi nepotpunu smrtovnicu ili izvadak iz matice umrlih, u tijeku ostavinske rasprave će na zapisnik utvrditi sve podatke koje treba smrtovnica sadržavati. Smrtovnica ima dokaznu snagu javne isprave samo vezane uz podatke koji su preuzeti iz matice umrlih. U članku 193. ZN-a detaljno je naveden sadržaj koji bi trebala imati smrtovnica. U sadržaj ulaze prezime i ime ostavitelja, po mogućnosti osobni identifikacijski broj i jedinstveni matični broj kako bi se ciljano osiguralo nesporno utvrđivanje identiteta ostavitelja, ime jednog od njegovih roditelja, zanimanje ostavitelja, datum rođenja i državljanstvo, a za ostavitelja koji je bio u braku i prezime koje je imao prije sklapanja braka. Također se navodi datum, mjesto i ako je moguće vrijeme smrti, te mjesto u kojem je ostavitelj imao prebivalište ili boravište.⁴⁸ Važno je za napomenuti da nepotpuna smrtovnica nije zakonska pretpostavka za obustavu ostavinskog postupka. „*Međutim, imajući na umu odredbu čl. 210. Zakona o nasljeđivanju (dalje: ZN), prema kojoj se ostavinski postupak pokreće po službenoj dužnosti kada sud primi smrtovnicu ili izvadak iz matice umrlih, odnosno s njima izjednačenu ispravu te da je sud na ročištu održanom dana 2. svibnja 2005. godine zaprimio potrebne podatke za sastav smrtovnice, to u ovom slučaju nisu ispunjeni uvjeti za obustavu ostavinskog postupka. Naime, donoseći pobijano rješenje, prvostupanjski sud je postupio*

⁴⁷ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 450., 451.

⁴⁸ Čl. 192., 193. ZN-a

protivno odredbi čl. 215. ZN-a, budući da se ostavinska rasprava ne provodi samo ako umrli nije ostavio ostavinu ili ako je ostavitelj ostavio samo pokretnine i s njima izjednačena prava, a nijedna od osoba pozvanih na nasljedstvo ne zahtijeva da se provede ostavinski postupak. Kad je ostavinskom sudu predana nepotpuna smrtovnica, ne može se samo zbog toga obustaviti ostavinski postupak, već će sud postupiti sukladno odredbi čl. 192. st. 3. ZN-a i na zapisniku u ostavinskoj raspravi utvrditi sve podatke koje treba sadržavati smrtovnica.”⁴⁹

5.2. POPIS OSTAVITELJEVE IMOVINE

Popis ostaviteljeve imovine je mjera koju poduzima ostavinski sud radi zaštite prava i interesa koje nasljednici i druge osobe imaju u pogledu imovinskih dobara koje su nakon ostaviteljeve smrti preostala u ostavini. Popis se obavlja na temelju rješenja ostavinskog suda.⁵⁰ U sadržaj popisa, prema ZN-u, ulaze sve pokretne i nepokretne stvari, sve drugo što je pripadalo ostavitelju ali se nalazi kod druge osobe te će se također zabilježiti ostaviteljeve tražbine, dugovi, posebno neplaćeni porezi, doprinosi i druga javna davanja.⁵¹ Popis će obaviti sudski službenik, ili javni bilježnik kojeg je odredio sudac ili sudski savjetnik koji vodi sudski postupak, u nazočnosti dviju punoljetnih osoba, a ako je potrebno i uz sudjelovanje vještaka.⁵² Popis ostaviteljeve imovine može prigodom svog uredovanja obaviti i policija, ako to zahtijevaju posebne okolnosti u kojima je ostavitelj umro „a osobito ako prijeti opasnost da bi dio ostavine mogao biti otuđen ili izgubljen.”⁵³

5.3. OSIGURANJE OSTAVINE

Prema zakonskim odredbama mjere osiguranja ostavine su predaja stvari na čuvanje, postavljanje privremenog skrbnika ostavine, pečaćenje ostavine te privremene mjere osiguranja stvari i prava iz ostavine.⁵⁴ Radi zaštite prava nasljednika i ostavinske imovine provodi se predaja na čuvanje ostavinske imovine. Potrebne radnje za predaju na čuvanje provodi javni bilježnik na temelju službenog zahtjeva ovlaštene osobe, ali isti postupak mogu provesti i policijski službenik, odnosno osoba koja uređuje u ime vlasti. Stvari će se u pravilu predati na

⁴⁹ Županijski sud u Rijeci, Gž-556/07, od 14. II. 2008.

⁵⁰ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str.456.

⁵¹ Čl. 195. ZN-a

⁵² Čl. 197. ZN-a

⁵³ Čl. 194. ZN-a

⁵⁴ Čl. 199., 200., 201. ZN-a

čuvanje „pouzdanj osobi“, fizičkoj ili pravnoj, koja je dužna o tome izdati potvrdu onome koji mu je stvar predao u pohranu. Gotov novac, vrijednosni papiri, dragocjenosti, štedne knjižice i druge stvari se predaju samo sudu ili javnom bilježniku. Sud odnosno javni bilježnik su dužni izdati potvrdu o primitku stvari od osobe kojoj su stvari bile predane na čuvanje. U slučaju poduzetih mjera, policijski službenik ili druga ovlaštena osoba su dužni obavijestiti mjesno nadležni sud, koji je ovlašten tu mjeru ili ukinuti ili izmijeniti.⁵⁵

Ostavinski sud može odrediti privremenog skrbnika. Privremeni skrbnik se postavlja kada su nasljednici nepoznati ili imaju nepoznato boravište, odnosno nedostupni su. Privremeni skrbnik je skrbnik ostavine kao cjeline i svih nasljednika. Ovlašten je da tuži i da bude tužen, da naplaćuje tražbine, isplaćuje dugove i da zastupa nasljednike. Rješenjem se odlučuje o postavljanju privremenog skrbnika, a po potrebi se mogu urediti i posebna prava i dužnosti skrbnika. Žalba protiv navedenog rješenja ne odgađa njegovu provedbu. Privremeni skrbnik se može postaviti i tijekom ostavinskog postupka, a takvo rješenje može donijeti javni bilježnik kao povjerenik suda. Isti je ovlašten da kao i sudac pojedinac i sudski savjetnik općinskog suda može poduzimati radnje i donositi sve odluke osim onih koje su drugačije propisane ZN-om.

Ako ocijeni da je to svrhovito, sud može odrediti da se prostorije u kojima se nalaze stvari iz sastava ostavine, zapečate te će odrediti osobu koju će obavezati da bez odgađanja prijavi svako oštećenje pečata nadležnoj policijskoj upravi i sudu. Pečaćenje može odrediti i sud koji nije ostavinski, ali dopustiti skidanje pečata može jedino ostavinski sud, odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda.⁵⁶

5.4. PREDAJA OPORUKE I PROGLAŠENJE

Prema ZN-u, prije nego ostavinski sud zaprimi obavijest kojim se dokazuje da je osoba umrla, bilo da se radi o smrtovnici, izvratku iz matice umrlih ili s njima izjednačenu ispravu, svi koji posjeduju ispravu za koju se smatra da je oporuka umrle osobe, dužni su dostaviti u najbliži općinski sud.⁵⁷ Po tom pitanju taj sud ne mora biti ostavinski sud. Sa svoje strane, ostavinski sud je dužan bez odgode zatražiti sve podatke od Hrvatskog upisnika oporuka o mogućim oporukama umrle osobe, a od osobe i tijela kojima je oporuka povjerena na čuvanje da mu je dostave.⁵⁸ Proglašenje oporuke se obavlja javno, na ročištu pred sudom (odnosno, pred javnim

⁵⁵ Vizura.eu, Članak 202. Posjećeno 12.3.2024. na mrežnoj stranici: <https://vizura.eu/praksa/clanak-202/>

⁵⁶ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 456., 458., 459.

⁵⁷ Čl. 203. st. 1. ZN-a

⁵⁸ Čl. 203. st. 3. ZN-a

bilježnikom koji djeluje kao povjerenik suda), a sastoji se od toga da sudac ili javni bilježnik kao povjerenik suda pred najmanje dva svjedoka (za svjedoke nisu postavljene posebne pretpostavke) otvori ispravu za koju se smatra da je u nju oblikovana ostaviteljeva oporuka, glasno je pročitana nazočnima, pa na nju stavi svoju potvrdu o obavljenom proglašenju. O proglašenju svake oporuke se sastavlja zapisnik koji sadržava koliko je oporuka nađeno, datum i gdje su pronađene, tko ih je predao sudu ili sastavljaču smrtovnice, nazočni svjedoci te je li oporuka otvorena ili zatvorena i kakvim je pečatom bila zapečaćena. Navedeni zapisnik potpisuje sudac ili sudski savjetnik, zapisničar, svjedoci otvaranja i proglašenja oporuke. I usmenu oporuku je potrebno proglasiti.⁵⁹ Ako je oporuka bila učinjena u usmenom obliku, proglasit će je se javnim čitanjem isprave o usmenoj oporuci koju su sastavili i vlastoručno potpisali svjedoci usmene oporuke. Ako ne postoji takva isprava o usmenoj oporuci, odvojeno će se saslušati svjedoci pred kojima je usmena oporuka izjavljena, pa će zapisnik o saslušanju tih svjedoka proglasiti po odredbama koje vrijede za proglašenje pisane oporuke. Ako je oporuka bila učinjena u pisanom obliku, ali je njezin tekst nestao, uništen je ili izgubljena nije opozvan, oporuku je moguće rekonstruirati.⁶⁰ Kad oporuka nije proglašena, sud ne može raspravljati o njezinoj valjanosti. „Nije sporno da oporuka pok. A.H. (od 18. travnja 1990. god.) nije proglašena. Točno je da oporuka (valjana) izaziva pravne učinke od smrti ostavioca. Međutim, proglašenjem oporuke (čl. 205. Zakona o nasljeđivanju, Nar. novine, br. 52/71, 47/78-dalje: ZN) oporuci se daje publicitet i od tada se moraju uvažavati pravni učinci koje je ona izazvala od časa smrti ostavitelja. Tek od proglašenja oporuke može se raspravljati o njezinoj valjanosti. Kako isključenje iz nasljedstva nastaje na temelju ostaviteljeve oporučne odredbe (čl. 47. ZN), a jer oporuka pok. A.H. nije proglašena, sud prvog stupnja nije mogao raspravljati o valjanosti, odnosno učincima te oporuke.”⁶¹

6. POKRETANJE OSTAVINSKOG POSTUPKA

Kao što je već rečeno, ostavinski postupak se pokreće po službenoj dužnosti. Postupak se pokreće u trenutku kad sud zaprimi smrtovnicu, izvadak iz matice umrlih ili sličnu istovjetnu ispravu.⁶² Nakon što je ostavinski sud formirao spis isti ga dostavlja javnom bilježniku kao

⁵⁹ Glavna pretpostavka za sastavljanje oporuke (usmene) je oporučiteljeva sposobnost za rasuđivanje u trenutku pravljenja oporuke. Usmena se oporuka izjavljuje u nazočnosti dvaju svjedoka samo u izvanrednim prilikama zbog kojih oporučitelju nije moguće oporučiti u bilo kojem drugom obliku.

⁶⁰ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 453., 454., 455.

⁶¹ Županijski sud u Gradu Zagrebu, Gž-4885/94, od 21. II. 1995

⁶² Čl. 210. ZN-a

povjereniku suda. Ostavinski sud povjerava provedbu ostavinskog postupka javnom bilježniku, u pravilu kada utvrdi da je mjesno i stvarno nadležan za provedbu istog. Ukoliko javni bilježnik nije mjesno nadležan, tada će se predmet dostaviti nadležnom sudu.⁶³ U slučaju kada bi za postupak bilo nadležno inozemno tijelo, tada ga ostavinski sud rješenjem oglašava nenadležnim i obustavlja postupak. Ako sud propusti utvrditi svoju nadležnost prije povjeravanja postupka javnom bilježniku, isti vraća spis uz obrazloženje razloga, a sud će naknadno utvrditi svoju nadležnost. Ostavinski sud donosi odluku o provedbi ostavinskog postupka u formi rješenja koje ne mora biti posebno obrazloženo, ali protiv kojeg nije dopuštena žalba. U odluci se navodi što će javni bilježnik kao povjerenik suda konkretno napraviti pri postupanju ostavinskog postupka. U nadležnosti javnog bilježnika je provedba ostavinske rasprave, zapisivanje rješenja, stavljanje potvrde pravomoćnosti i vraćanje spisa sudu. Po tome se može zaključiti da javni bilježnik kao povjerenik suda provodi postupak i poduzima radnje isto kao i ostavinski sud, ako Zakonom o nasljeđivanju nije drugačije određeno.⁶⁴ U točki 10. ovoga rada spomenut će se i slučajevi kada javni bilježnik ne provodi ostavinski postupak.

Ostavinski postupak ne mora proći kroz sve stadije i biti okončan pravomoćnim rješenjem o nasljeđivanju; on će i ranije biti obustavljen u slučajevima kada se ispostavi da se nasljedstvo nije ni otvorilo (navodni ostavitelj je na životu ili nije ostavio ostavinu) kao i u slučajevima u kojima bi za daljnje vođenje postupka trebalo da to zahtijevaju ovlaštene osobe, ali niti jedna nije postavila zahtjev.⁶⁵

7. OSTAVINSKA RASPRAVA

Ostavinska rasprava je središnji stadij ostavinskog postupka, u kome ostavinski sud raspravlja sva pitanja u vezi s nasljednopravnim učincima ostaviteljeve smrti, da bi donio konačnu odluku. Ostavinski postupak neće uvijek doseći stadij ostavinske rasprave pa tako ne mora u svakom ostavinskom postupku biti održana i ostavinska rasprava. Ostavinsku raspravu se provodi u ostavinskom postupku, ako je nasljedstvo otvoreno, a ostavinski sud ili javni bilježnik treba provesti ostavinsku raspravu po službenoj dužnosti, ili je njezino provođenje zahtijevala ovlaštena osoba.⁶⁶ Kao što ZN nalaže, po službenoj dužnosti treba ostavinski sud/javni bilježnik

⁶³ Čl. 245. ZN-a

⁶⁴ Crnić J.: Tko je javni bilježnik kao povjerenik suda u ostavinskom postupku, Informator 2008,5641, Male stranice 1-8

⁶⁵ Čl. 215. ZN-a

⁶⁶ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 476., 477.

provesti ostavinsku raspravu kadgod su nakon ostaviteljeve smrti u ostavini preostale nekretnine i/ili stvarna prava na nekretninama. Također ako ostavina sadrži samo pokretnine i s njima izjednačena prava, trebat će ostavinsku raspravu provesti jedino ako to zatraži barem neka osoba za koju je vjerojatno da je ostaviteljev nasljednik. U slučaju da nakon smrti neke osobe nije preostala nikakva ostavina, ostavinska rasprava se neće provoditi. Nakon dostave spisa sa smrtovnicom, javni bilježnik ili ostavinski sud određuje ročište i otprema pozive strankama. Poziv sadrži obavijesti o pokretanju postupka i poziva ih da dostave pisane oporuke ili izjavu o usmenoj oporuci, ukoliko nije predana, te svjedoke usmene oporuke. U pozivu se također upozoravaju stranke da mogu dati izjavu o odricanju od nasljedstva sve do donošenja rješenja o nasljeđivanju. Ako je ostavitelj ostavio oporuku ili postavio izvršitelja oporuke, o pokretanju postupka se obavještavaju svi oporučni i zakonski nasljednici kao i izvršitelj oporuke. Osobe kojima je dostavljen poziv na ostavinsku raspravu sudionici su te rasprave, bez obzira jesu li se odazvale pozivu ili nisu, a za sve sudionike će biti „*res iudicata*“ ono što bude odlučeno pravomoćnim rješenjem o nasljeđivanju.⁶⁷ Umjesto da dostavi poziv, ponekad će ostavinski sud/javni bilježnik morati pozvati na ostavinsku raspravu oglasom kojeg će izvijestiti na oglasnoj ploči suda, objaviti u Narodnim novinama, a po potrebi i na drugi prikladan način.⁶⁸ Razlozi za pozivanje oglasom očitani su u ZN-u (čl. 218/3) kao i u Zakonu o parničnom postupku (ZPP) odredbama čl. 84. st. 1. toč. 4. i 5. U postupcima kada su podaci nasljednika nepoznati, kada im je nepoznato boravište ili su u inozemstvu ili su inače nedostupni, a nemaju opunomoćenika za dostavu poziva. Rok za javljanje ostavinskom sudu iznosi šest mjeseci od objave oglasa u NN.⁶⁹

Predmet ostavinske rasprave su sva pitanja koja su važna za donošenje odluke u ostavinskom postupku; naročito ona koja se odnose na pravo na nasljedstvo, veličinu nasljednog dijela te prava na zapise, ali i druga. U ovom stadiju postupka sud/javni bilježnik će omogućiti zainteresiranim osobama da se očituju o pravu na nasljedstvo, veličinu nasljednog dijela, prava na zapise i podzapise, kao i prava na izdvajanje iz ostavine, ali i na bilo koja pitanja u vezi s tim ostavinskim postupkom.⁷⁰ Ne inzistira se na kontradiktornom raspravljanju, pa nije neophodno da sudionici rasprave daju svoje izjave u nazočnosti ostalih sudionika, niti da se svi imaju prigodu očitovati o tuđim izjavama. Sud ujedno ne inzistira na usmenosti postupka, pa

⁶⁷ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 477.

⁶⁸ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 477., 478.

⁶⁹ Čl. 218. st. 3. ZN-a; Čl. 84. st. 1. toč. 4. i 5. ZPP

⁷⁰ Čl. 219. ZN-a

će sud uzeti u obzir i pisane izjave stranaka koje mu stignu do donošenja odluke. Nasljednik odnosno nasljednici mogu dati nasljedničku izjavu kojom prihvaćaju ili se odriču prava na nasljedstvo. Nasljednička izjava je izričito, jednostrano, strogo formalno i neopozivo očitovanje volje sudionika ostavinske rasprave gdje mu nakon ostaviteljeve smrti pripada nasljedno pravo. Sama izjava može biti pozitivna (prihvatanje nasljedstva) ili negativna (odricanje). Izjavu koju nasljednik daje putem punomoćnika, potpis na punomoći mora biti ovjeren. Osoba koja nije dala nasljedničku izjavu o odricanju od nasljedstva, smatra se da želi biti nasljednikom. Kod izjave o odricanju, nasljednik se može odreći nasljedstva samo u svoje ime ili u svoje ime i u ime potomaka. Izjave o prijehu ili o odricanju nasljedstva moraju biti u pisanoj obliku, a potpis ovjeren, a mogu se dati i izvan ročišta.⁷¹

Kada među strankama ostavinskog postupka postoji spor odnosno nesuglasice oko činjenica vezanih uz ostaviteljevu smrt, ostavinski sud će sudionike ostavinske rasprave uputiti da to riješe u parnici pred parničnim sudom, u upravnom postupku pred nadležnim upravnim tijelom jer je ostavinski postupak izvanparnični postupak kao što je navedeno. Spor o činjenicama će se pokazati tijekom ostavinskog postupka, a taj postupak u pravilu provodi javni bilježnik kao povjerenik ostavinskog suda. Ako takav spor nastane, javni bilježnik će vratiti izvornik spisa sudu, a sud je taj koji će uputiti na parnicu. Upućujući na parnicu, odnosno na postupak pred tijelom upravne vlasti, ostavinski sud će redovito trebati i odrediti prekid ostavinskog postupka, tako da će se taj nastaviti tek kada tim putem bude na ovaj ili onaj način uklonjen spor o činjenicama koji je iskrsnuo među sudionicima ostavinskog postupka. Najčešće su to činjenice o kojima ovisi neko njihovo pravo, a osobito ako su sporne činjenice: o valjanosti ili sadržaju oporuke, o veličini nasljednog dijela, vrijednosti nužnog dijela, o opravdanosti isključenja nužnih nasljednika te je li se neka osoba odrekla nasljedstva. Utvrđivanje očinstva također je predmet parničnog postupka u kojem će se o tome raspravljati u glavnom zahtjevu. *„Uzevši u obzir da očinstvo žaliteljice nije naznačeno u njenom rodnom listu, već da ista uz žalbu dostavlja dokaze iz kojih bi se mogla izvući posredna saznanja o očinstvu (plaćanje alimentacije kroz jedno vrijeme, zahtjev za socijalnom pomoći te Izvještaj o prilikama socijalno ugroženih obitelji), to se tvrdnja žaliteljice da je ona kćer a time i nasljednica pokojnog u ovom trenutku ne može prihvatiti. To stoga što sud prvog stupnja nije u ostavinskom postupku mogao odlučivati i o utvrđivanju očinstva (kao o prethodnom pitanju) a kako se to iz sadržaja žaliteljice može razabrati. Utvrđivanje očinstva može biti predmet parničnog postupka u kojem će se o*

⁷¹ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 479.

*tome raspravljati kao o glavnom zahtjevu.*⁷² Kada postoji spor o primjeni prava tada se postupak neće prekidati već će o tome odlučiti ostavinski sud.

Kada ostavinski sud/javni bilježnik dođe do uvjerenja da daljnje raspravljanje ostavine više nije potrebno za postizanje cilja te rasprave, zaključit će je i donijeti rješenje za nasljeđivanje. Nakon postupka pravomoćnosti isto rješenje dostavlja zemljišnoknjižnom odjelu suda, poreznoj upravi, banci, odnosno onim tijelima ovisno o sastavu ostavine.⁷³

Protiv rješenja kojeg je donio javni bilježnik dopušten je prigovor u roku od 8 dana od dostave rješenja strankama.⁷⁴ Javni bilježnik će prigovor zajedno sa spisom dostaviti nadležnom sudu, koji odlučuje o prigovoru.

8. RJEŠENJE O NASLJEĐIVANJU

Rješenje o nasljeđivanju je konačna, meritorna i u svojem bitnom dijelu deklaratorna odluka kojom ostavinski sud, odnosno javni bilježnik kao njegov povjerenik, utvrđuje koja je osoba ostaviteljevom smrti postala nasljednikom.⁷⁵ Rješenje u nasljeđivanju sadrži, prema članku 226. stavkom 2. ZN, podatke o ostavitelju, oznaku o nekretninama s podacima iz zemljišnih knjiga, oznaku o pokretnim stvarima kao i o drugim pravima koje je sud utvrdio da ulaze u ostavinu, podatke o nasljedniku ili nasljednicima naznaku je li nasljednikovo pravo uvjetovano, opterećeno ili oročeno nalogom, odnosno je li nasljednikovo pravo inače ograničeno ili opterećeno i u čiju korist, podatke o osobama kojima je pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo u vezi s nasljednikovom ostavinom.⁷⁶ Rješenje o nasljeđivanju, kao što je navedeno, deklaratorno je rješenje, i ako u njemu nisu navedene sve nekretnine ostavitelja, to ne znači da njegovi nasljednici nisu stekli pravo vlasništva tih nekretnina jer ostavina umrle osobe prelazi po sili zakona na njezine nasljednike u času njezine smrti. *„Presudom suda prvog stupnja odbijen je tužbeni zahtjev tužiteljice opisan u izreci presude kojim je tužiteljica zahtijevala utvrđenje prava vlasništva i izdavanje tabularne isprave. Tužiteljica je žalbu podnijela zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava s prijedlogom za preinačenje ili ukidanje žalbom pobijane presude. Žalba je osnovana. Rješenje*

⁷² Županijski sud u Zagrebu, Gž-2915/07-2, od 11. IX. 2007.

⁷³ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 482., 483., 484.

⁷⁴ Čl. 185. ZN-a

⁷⁵ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str. 485.

⁷⁶ Čl. 226. st. 2. ZN-a

*o nasljeđivanju je deklaratorno rješenje jer po odredbi iz čl. 135. Zakona o nasljeđivanju ostavina umrle osobe prelazi po sili zakona na njezine nasljednike u času smrti, a ne prelazi na nasljednike donošenjem rješenja o nasljeđivanju. Sud prvog stupnja je presudu utemeljio na pogrešnoj primjeni materijalnog prava iz navedene zakonske odredbe, a zbog takvog pogrešnog pravnog shvaćanja, da tuženik nije nasljeđivanjem stekao one nekretnine koje nisu opisane u rješenju o nasljeđivanju, sud prvog stupnja je odbio tužbeni zahtjev bez valjano utemeljenih razloga uslijed čega postoji i bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. toč. 13. ZPP.*⁷⁷ Rješenje o nasljeđivanju, s uputom o pravnom lijeku, dostavit će se svima onima za koje je tim rješenjem o nasljeđivanju utvrđeno da su ostaviteljevi nasljednici, zapisovnici (bez obzira jesu li sudjelovali u raspravi). Rješenje o nasljeđivanju treba dostaviti i svim osobama koje su tijekom postupka istaknule neke svoje zahtjeve u pogledu nasljedstva. Po pravomoćnosti rješenja, dostavit će se nadležnom poreznom tijelu te nadležnom zemljišnoknjižnom sudu najkasnije u roku od 15 dana nakon isteka mjeseca u kojem je rješenje postalo pravomoćno.⁷⁸

Djelomično rješenje o nasljeđivanju sud donosi kad su među strankama sporne činjenice o sastavu ostavine, ali se taj spor odnosi na dio ostavine dok je drugo neosporno. Dođe li sud do zaključka da ostavitelja nije nitko naslijedio ili da se nepoznati nasljednici nisu u određenom roku javili na objavljeni oglas, sud neće donijeti rješenje o nasljeđivanju već rješenje o predaji očasne ostavine gradu ili općini gdje se nekretnina nalazi.⁷⁹

Pravomoćnim rješenjem o nasljeđivanju se smatra ono rješenje u kojem je jasno utvrđeno što je u sastavu ostavine, tko je ostaviteljev nasljednik, koliki mu nasljedni dio pripada, je li mu nasljedno pravo ograničeno i opterećeno te postoji li kakvo pravo na zapis. U rješenje o nasljeđivanju ne unosi se obveza nasljednika da podmiri dugove ostavitelja do visine naslijeđene imovine, niti se oni utvrđuju u ostavinskom postupku : „*U odnosu na jedini žalbeni navod u vezi s dugom prema ostavini, žalitelju treba odgovoriti da dugovi ostavine nisu sastavni dio ostavine, pa se u rješenje o nasljeđivanju ne unosi obveza nasljednika da podmire dug do visine naslijeđene imovine, niti postoji obveza ostavinskog suda ispitivati i utvrđivati postojanje i visinu ostavinskih dugova (osim kad se radi o izračunavanju nužnog dijela).*”⁸⁰ Pobjivanje

⁷⁷ Županijski sud u Bjelovaru, Gž-349/98-2, od 2. IV. 1998.

⁷⁸ Čl. 227. ZN-a

⁷⁹ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str 490.

⁸⁰ Županijski sud u Zagrebu, Gž-8282/00, od 29. X. 2002.; Gž-13050/01, od 28. I. 2003.

sadržaja pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju mogu tražiti one osobe koje prema odredbama ZN-a nisu vezane pravomoćnim rješenjem o nasljeđivanju. To se odnosi na: osobe koje tvrde da im pripada neko pravo glede onoga što je utvrđeno da je u sastavu ostavine a nisu bile stranke ostavinske rasprave niti su na nju uredno osobno pozvane, osobe koje tvrde da im zbog ostaviteljeve smrti pripada neko ostaviteljevo nasljedno pravo na temelju osobe ili zakona, ili da im je pripalo neko pravo na zapis, a nisu kao stranke sudjelovale na ostavinskoj raspravi niti su na nju uredno osobno pozvane. Prema našem suvremenom nasljednopravnom uređenju protiv rješenja donesenih u ostavinskom postupku ne stoje na raspolaganju izvanredni pravni lijekovi već se pravomoćno rješenje u iznimnim slučajevima može pobijati isključivo putem parnice.⁸¹ Protiv rješenja o nasljeđivanju može se izjaviti žalba županijskom sudu. Žalba zadržava izvršenje rješenja, osim ako sud ne odluči drukčije. Rok za žalbu je 15 dana od dostave rješenja. Protiv rješenja o nasljeđivanju kojega, kao povjerenik suda, donese javni bilježnik dopušten je prigovor. Podnosi se javnom bilježniku u roku od osam dana od dana dostave rješenja strankama, a ovaj ga prosljeđuje nadležnom općinskom sudu.⁸²

9. NAKNADNO PRONAĐENA IMOVINA, NAKNADNO PRONAĐENA OPORUKA

Uvijek je moguće da postoje neka dobra koja u rješenju o nasljeđivanju nisu navedena, a nakon ostaviteljeve smrti su preostala u ostavini te su prešla u nasljedstvo njegovog nasljednika. Takva dobra se nazivaju naknadno pronađena imovina. Uvjet za takva dobra unutar ostavine je da unutar ostavine nije navedeno kao dio ostavine. U trenutku ostaviteljeve smrti je to dobro postalo nasljednikovo, ali zbog toga što nije utvrđeno u rješenju o nasljeđivanju „nasljedniku nedostaje mogućnost da se pravomoćnim rješenjem o nasljeđivanju legitimira kao ostaviteljev nasljednik. Taj je nedostatak uvijek moguće otkloniti rješenjem o naknadno pronađenoj imovini.⁸³ U slučaju pronalaska „naknadno pronađene imovine“ nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju „u pravilu se neće ponovo provoditi ostavinska rasprava „nego će se donijeti novo, dopunsko rješenje o nasljeđivanju kojim će se naknadno pronađenu imovinu rasporediti na temelju prije donesenog rješenja o nasljeđivanju. U slučaju da ostavinska rasprava nije bila provedena onda će se po službenoj dužnosti naknadno provesti ostavinska rasprava, ako među naknadno pronađenom imovinom ima nekretnina ili s njima izjednačena prava ili kao što je

⁸¹ Odvjetnički ured Bistrovic, Ostavinski postupak i rješenje o nasljeđivanju. Posjećeno 12.3.2024. na mrežnoj stranici: <https://odvjetnik-bistrovic.hr/ostavinski-postupak-i-rjesenje-o-nasljedivanju/>

⁸² Klarić, Petar ;Vedriš, Martin; Građansko pravo, Zagreb: Narodne novine, 2012. str. 773.

⁸³ Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, str 491.

riješio Županijski sud u Varaždinu; „*sukladno čl. 234. Zakona o nasljeđivanju, ako se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju pronađe imovina koja nije obuhvaćena tim rješenjem, sud neće ponovo provoditi ostavinsku raspravu, nego će ovu imovinu novim rješenjem rasporediti na temelju prije donesenog rješenja o nasljeđivanju. Međutim, prema ustaljenoj sudskoj praksi, ako je među nasljednicima sporno da li naknadno pronađena imovina spada u ostavinu, u tom slučaju sud odbija prijedlog da se naknadno pronađena imovina rasporedi na nasljednike, a istodobno se predlagatelj upućuje da u parnici ostvaruje svoja prava, pri čemu valja posebno ukazati da se naknadno pronađenom imovinom smatra sva ona ostavinska imovina koja nije obuhvaćena pravomoćnim rješenjem o nasljeđivanju bez obzira na to da li se za vrijeme vođenja ostavinske rasprave znalo da ona postoji i da je dio ostavine ili ne.*“⁸⁴ Međutim, ako među naknadno pronađenom imovinom ima samo pokretnina, provest će se ostavinska rasprava samo na zahtjev zainteresiranih osoba.⁸⁵

Ukoliko se pronađe ostaviteljeva oporuka nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju, osobe kojima na temelju te oporuke pripadaju neka prava nisu vezane onim što je već utvrđeno pravomoćnim rješenjem o nasljeđivanju, bez obzira na svoje sudjelovanje u ostavinskoj raspravi. Iz tog razloga i nakon što je ostavinski postupak okončan proglasit će se svaka novopronađena oporuka i dostaviti ostavinskom sudu. Ostavinski sud neće ponovno voditi ostavinsku raspravu, nego će obavijestiti zainteresirane osobe o proglašenju oporuke i upozoriti ih da svoju prava na temelju oporuke mogu ostvariti u parnici.⁸⁶ Te osobe će moći podići tužbu o nasljednom pravu protiv onoga u čiju je korist doneseno rješenje o nasljeđivanju, pa u parnici s njime ishoditi presudu kojom će biti utvrđeno postojanje njihovog nasljednog prava.

10. JAVNI BILJEŽNICI U OSTAVINSKOM POSTUPKU

Donošenjem Zakona o javnom bilježništvu načelno su određeni poslovi koje javni bilježnici mogu raditi, pa je tako u glavi XIII. pod naslovom javni bilježnici kao povjerenici sudova i drugih vlasti, u čl. 156. propisano da će se ovlasti javnih bilježnika u provedbi ostavinske rasprave urediti zakonom kojim će se urediti ostavinski postupak.⁸⁷ Javni bilježnik kao povjerenik suda, u ostavinskom postupku obavlja radnje i donosi odluke kao da je iste donio

⁸⁴ Županijski sud u Varaždinu, Broj: Gž. 486/06-2

⁸⁵ Čl. 234. ZN-a

⁸⁶ Čl. 235., 236. ZN-a

⁸⁷ Čl. 156. ZJB-a

sud, ukoliko ZN - om nije drugačije propisano. Javni bilježnik je mjesno nadležan prema mjestu prebivališta, potom boravišta ostavitelja, bez obzira gdje se nalazi ostavinska imovina. Javni bilježnik samostalno ima pravo donositi rješenje o nasljeđivanju.⁸⁸ Primjer rješenja o mjesnoj nadležnosti: „*Javni bilježnik M.Č. iz Daruvara, kao sudski povjerenik Općinskog suda u Daruvaru, u ostavinskom predmetu D.I., iz Daruvara, L. Ružičke 27, riješio je: I. Općinski sud u Daruvaru oglašavam mjesno nadležnim za odlučivanje u ovom ostavinskom predmetu. II. Po pravomoćnosti ovog rješenja spis će se ustupiti mjesno nadležnom Općinskom sudu u Daruvaru.*“ Javni bilježnik ne može odbiti povjereni posao.⁸⁹ Ako postoje određeni razlozi zbog kojih ne bi mogao obavljati provođenje ostavinskog postupka tada sud može oduzeti provođenje postupka.⁹⁰ S obzirom da ZJB nema kriterij po kojima sud odlučuje, o tome će odlučiti po slobodnoj ocjeni i okolnostima pojedinog slučaja. Protiv odluke suda nije dopuštena žalba. Kada sud javnom bilježniku povjeri provedbu ostavinskog postupka pri tom određuje i rok u kojem javni bilježnik mora obaviti posao.⁹¹ Ako iz određenih razloga nije u mogućnosti provesti postupak u određenom roku, javni bilježnik dostavlja izvješće sudu. U izvješću moraju biti obrazloženi razlozi nemogućnosti obavljanja posla, u protivnom sud oduzima predmet javnom bilježniku. Javni bilježnik dostavlja strankama pozive i isprave. Tijekom provedbe postupka koje mu je sud povjerio ima mogućnost tražiti podatke i isprave koji su mu potrebni bez troškova državnih pristojbi.⁹² U ostavinskim postupcima u pravilu nema oslobođenja od plaćanja troškova ostavinskog postupka kod javnog bilježnika. Nasljednici su dužni snositi troškove ostavinskog postupka razmjerno vrijednosti naslijeđene imovine, osim ako se međusobno drugačije ne sporazume. Tijekom ostavinskog postupka javni bilježnik naplaćuje pripadajuću nagradu i naknadu troškova neposredno od nasljednika. O svim obračunatim i naplaćenim nagradama i troškovima, javni bilježnik u spisu vodi i poseban obračunski list na kojemu kronološki bilježi činjenice izvršenih uplata po pojedinom nasljedniku te plaćenih nagrada i naknada troškova.⁹³ U pravilu, javnom bilježniku u provođenju pojedinog ostavinskog postupka pripada jedna nagrada za sve radnje u tom postupku i određuje se prema vrijednosti ostavine. Kako bi se odredila nagrada, vrijednost ostavine određuje se po slobodnoj procjeni, na temelju izjava nasljednika, podataka utvrđenih u postupku i podataka koje su nasljednici podnijeli. Nagrada i trošak javnog bilježnika kao povjerenika koje vlasti određuje

⁸⁸ Čl. 245. ZN-a

⁸⁹ Čl. 249. ZN-a

⁹⁰ Čl. 157. ZJB-a

⁹¹ Čl. 243. ZN-a

⁹² Čl. 248. ZN-a

⁹³ Čl. 168. ZJB-a

se posebnim propisima. Republika Hrvatska ne jamči za naplativost nagrade i troškova javnog bilježnika kao povjerenika neke vlasti.⁹⁴ Ostale nadležnosti javnih bilježnika u nasljednopravnim stvarima su sastav javne oporuke, čuvanje oporuke i sastavljanje nasljednopravnih ugovora. Nadzor nad radom javnog bilježnika obavlja onaj sud koji mu je povjerio posao. Osim suda, nadzor nad radom imaju ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa i Hrvatska javnobilježnička komora.

11. ZAKLJUČAK

Ostavinski postupak predstavlja skup postupovnih radnji čiji je cilj utvrđivanje nasljedno pravnih posljedica nakon smrti ostavitelja. Njegova bitna funkcija je deklaratorna; utvrđenje nasljednopravnih učinaka koje je ostaviteljeva smrt već izazvala bez ikakvog posebnog čina stjecanja. Ostavinskim postupkom se utvrđuju tri bitne stvari. Prva bi bio ukupan sastav nasljeđivanja (pokretnine, nekretnine), druga da se utvrdi osnova nasljeđivanja, bilo da se radi o zakonskom nasljeđivanju ili nasljeđivanju putem oporuke i treća tko su nasljednici, drugi korisnici i njihova prava koja su vezana ostavinom. Važnu ulogu igra nadležnost suda na čijem se teritoriju nalazi ostavinska masa. Ostavinski postupak se izvodi kao izvanparnični postupak koji služi za uređivanje odnosa što bi značilo da je postupak preventivan i vodi ka cilju da ne dođe do spora. Značajnu ulogu u rješavanju postupka ima javni bilježnik, koji je dobio ovlast kao povjerenik suda koji je uređen ZN–om.

Kao što je u prvom poglavlju rečeno, nasljedno pravo se stječe na temelju zakona i oporuke. Oporuka ili testament je tradicionalno pravilo nasljeđivanja i ima jaču osnovu nasljeđivanja u odnosu na zakonsko nasljeđivanje. Zakon će biti pravna osnova nasljeđivanja ukoliko ostavitelj nije sastavio oporuku. Nasljeđivanjem na temelju zakona je određeno tko su potencijalni zakonski nasljednici, kako su raspoređeni u zakonskim redovima te kako su uređeni odnosi između potencijalnih zakonskih nasljednika unutar različitih nasljednih redova. Oporukom ostavitelj samostalno određuje krug osoba koje će ga naslijediti koji ne mora biti identičan s onim krugom nasljednika koje je odredio zakon. Sloboda oporučnog nasljeđivanja je ograničena nužnim nasljednim pravom u korist uže obitelji.

Ostavinski postupak ne mora proći kroz sve stadije. Po okončanju ostavinskog postupka sastavlja se rješenje o nasljeđivanju koja se potom provodi u zemljišnoj knjizi. Na taj način su

⁹⁴ Čl. 166. ZJB-a

uvedeni svi sporazumi o nasljedstvu i diobi nasljedstva, a izreka rješenja o nasljeđivanju pohranjene su kod suda ili javnog bilježnika.

12. LITERATURA

Knjige i članci:

1. Gavella, Nikola; Belaj, Vlado; Nasljedno pravo, Zagreb: Narodne novine, 2008.
2. Crnić J.: Tko je javni bilježnik kao povjerenik suda u ostavinskom postupku, Informator 2008, 5641, Male stranice 1-8
3. Klarić, Petar ;Vedriš, Martin; Građansko pravo, Zagreb: Narodne novine, 2012.

Pravni izvori:

1. Zakon o nasljeđivanju Narodne novine, broj 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019
2. Zakon o izvanparničnom postupku Narodne novine, broj 59/23
3. Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima Narodne novine, broj 53/91, 88/01
4. Zakon o parničnom postupku Narodne novine, broj 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23
5. Zakon o javnom bilježništvu Narodne novine, broj 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22
7. Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju

Web stranice:

1. IUS-INFO, Kratki pregled novog Zakona o izvanparničnom postupku, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/kratki-rezime-zakona-o-izvanparnicnom-postupku-55476>

2. Nakladništvo Vizura.eu, primjer pisane oporuke date pred svjedocima, <https://vizura.eu/primjeri/primjer-pisane-oporuke-date-pred-svjedocima-zakon-o-nasljeđivanju-clanak-31-narodne-novine-broj-4803-16303-3505-i-12713/>

3. IUS-INFO, Ostavinski postupak, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/ostavinski-postupak-18324>

4. Porobija i Špoljarić - Zakon o izvanparničnom postupku, <https://www.psod.hr/objave/zakon-o-izvanparnicnom-postupku>

5. Nakladništvo Vizura.eu, Članak 202., <https://vizura.eu/praksa/clanak-202/>

6. Odvjetnički ured Bistровić, Ostavinski postupak i rješenje o nasljeđivanju, <https://odvjetnik-bistrovic.hr/ostavinski-postupak-i-rjesenje-o-nasljeđivanju/>

Sudska praksa:

1. Županijski sud u Koprivnici, Gž 667/98-2, od 17. XII. 1998.

2. Županijski sud u Varaždinu, Gž-424/03-2, od 10. IV. 2003.

3. Županijski sud u Gradu Zagrebu, Gž-4885/94, od 21. II. 1995.

4. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1065/08-2, od 21. I. 2010.

5. Županijski sud u Rijeci, Gž-556/07, od 14. II. 2008.

6. Županijski sud u Bjelovaru, Gž-349/98-2, od 2. IV. 1998.

7. Županijski sud u Zagrebu, Gž-2915/07-2, od 11. IX. 2007.